

er in Den Haag in het geheel geen groente te krijgen', werd eind augustus '41 op een zaterdag op de dagelijkse persconferentie in Den Haag door een journalist opgemerkt. 'Ik heb zelfs', aldus een tweede journalist, 'gehoord van groentehandelaren die een vrije dag namen om zelf hun groenten bij de tuinders te gaan kopen.'¹ Hirschfelds perschef kwam een week later opdruven, stelde, wat de voedselpositie in het algemeen betrof, voorop dat wat hij betoogde, zelfs door de mensen die hem het beste kenden, niet meer aanvaard werd ('mijn eigen familie gelooft mij nauwelijks meer'), maar deed, wat de groente betrof, met verzwijging van de export naar Duitsland, niet veel meer dan jammeren over de rechtstreekse aankoop bij boeren en tuinders:

'Nu begint de aardappelmisère tot het verleden te behoren en nu richt de publieke belangstelling zich op groente en op dit punt geloof ik dat wij geen misverstand moeten laten bestaan. Op het gebied van de groente zien wij namelijk dingen gebeuren die nog veel dwazer zijn dan wij op het gebied van de aardappelen hebben kunnen meemaken . . . Fantastische hoeveelheden worden buiten de handel om verhandeld. De hoeveelheden groente die vandaag aan de dag van de teler rechtstreeks naar de consumenten gaan en buiten iedere veiling en iedere ordening om verhandeld worden, zijn vele malen groter dan die welke het publiek langs de gebruikelijke weg bereiken. Nu komt de groentehandelaar natuurlijk bij u en zegt: 'U kunt wel groente krijgen, zoveel zelfs als u maar hebben wilt, maar tegen een hogere prijs, want ook ik moet ze tegen een hogere prijs inkopen en tegen de vastgestelde prijzen kan ik geen zaken doen.''²

Aan het einde van de lente van '42 viel, mede als gevolg van de strenge winter, de normale aansluiting van de groente van de koude grond op de kasgroente weg. Weer trokken de stedelingen *en masse* naar de tuinders. Begin juni werd toen in en bij de tuinbouwstreken een algemeen vervoerverbod voor groente afgekondigd. Hirschfelds perschef kon er nu ten overstaan van de journalisten niet langer omheen draaien: 'De export is inderdaad ten aanzien van vorige jaren wat aan de hoge kant; hij is op dit moment voor de maand juni op 50% vastgesteld.'³ Dat cijfer mocht overigens niet gepubliceerd worden. Vijf dagen later ging de bezetter nog een stapje verder: voorlopig mocht in de pers in het geheel niet meer over de groente- en fruitvoorziening geschreven worden. 'Eindeloze files wanhopige vrouwen', aldus *Vrij Nederland*, stonden in die tijd voor de groentewinkels: 'In onze grote en middelgrote steden begint dit al om 's morgens 4 uur en vaak

¹ Verslag persconferentie, 23 aug. 1941, p. 2, 4 (DVK, 47). ² A.v., 30 aug. 1941, p. 3-4 (a.v.). ³ A.v., 8 juni 1942, p. 2 (a.v., 50).